

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Františka Ištvánka a soudců JUDr. Jana Kolby a Mgr. Víta Bičáka v právní věci žalobkyně **Terezie Kaslové**, bytem v Praze 6, Eliášova 48, zastoupené JUDr. Františkem Vyskočilem, advokátem se sídlem v Praze 1, Voršilská 10, proti žalované **České republice – Ministerstvu financí**, se sídlem v Praze 1, Letenská 15, za účasti vedlejšího účastníka na straně žalované **Ing. Miloše Zemana**, prezidenta republiky, se sídlem v Praze 1, Hrad I. nádvoří 1, zastoupeného JUDr. Markem Nespalou, advokátem se sídlem v Praze 2, Bělehradská 77, o omluvu, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 26 C 34/2015, o dovolání žalobkyně a žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 2. 7. 2020, č. j. 22 Co 58/2020-375, t a k t o :

- I. Dovolání žalobkyně **se zamítá.**
- II. Dovolání žalované **se odmítá.**
- III. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 2. 3. 2016, č. j. 26 C 34/2015-82, uložil žalované (za níž v té době v řízení vystupovala organizační složka Kancelář prezidenta republiky) ve výroku I povinnost do 7 dnů od právní moci rozsudku zaslat na adresu žalobkyně prostřednictvím držitele poštovní licence doporučený dopis následujícího znění, který bude označen aktuálním datem a podepsán osobou oprávněnou

zastupovat žalovanou: Dne 27. ledna 2015 uvedl prezident České republiky, pan Ing. Miloš Zeman, v projevu předneseném u příležitosti 70. výročí osvobození Osvětimi, tyto výroky: „Jeden z největších českých novinářů Ferdinand Peroutka uveřejnil v prestižním časopise Přítomnost článek s titulkem ‚Hitler je gentleman‘. Tentýž novinář po Mnichovské dohodě napsal: ‚Nemůžeme-li zpívat s anděly, musíme výtí s vlky.‘“ „Co vede k této fascinaci intelektuálů naprosto zrůdným učením. Co vede k tomu, že se z doktora Jekylla stává Mr. Hyde.“ Dále na tiskové konferenci dne 4. února 2015 prezident České republiky, pan Ing. Miloš Zeman, uvedl: „Na vlastní oči jsem viděl článek Ferdinanda Peroutky, kde bylo napsáno ‚Hitler je přece gentleman‘.“ Ferdinand Peroutka není autorem článku pod názvem „Hitler je gentleman“, případně článku pod názvem „Hitler je přece gentleman“. Současně není původcem výroku „Nemůžeme-li zpívat s anděly, musíme výtí s vlky“. Jestliže na základě výše uvedených nepravdivých podkladů vyslovil prezident České republiky, pan Ing. Miloš Zeman, hodnotící úsudek znevažujícího charakteru o fascinaci intelektuálů zrůdným učením, potom je takové subjektivní hodnocení ve vztahu k panu Ferdinandu Peroutkovi nevěcné a nepřijatelné zasahující jeho osobnostní práva. Česká republika se za veškeré dehonestující výroky omlouvá. Ve výroku II uložil žalované povinnost do 7 dnů od právní moci rozsudku zveřejnit na webových stránkách www.hrad.cz omluvu téhož znění tak, že odkaz na ni bude dostupný z úvodní strany elektronické prezentace nejméně po dobu 30 po sobě jdoucích dnů. Ve výroku III rozhodl o náhradě nákladů soudního řízení.

2. K odvolání žalované Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 1. 9. 2016, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I v části, v níž je žalovaná povinna do 7 dnů od právní moci tohoto rozsudku zaslat na adresu žalobkyně prostřednictvím držitele poštovní licence doporučený dopis, který bude označen aktuálním datem a podepsán osobou oprávněnou jednat za žalovanou, následujícího znění: Dne 27. ledna 2015 uvedl prezident České republiky pan Ing. Miloš Zeman v projevu předneseném u příležitosti 70. výročí osvobození Osvětimi tento výrok: „Jeden z největších českých novinářů Ferdinand Peroutka uveřejnil v prestižním časopise Přítomnost článek s titulkem ‚Hitler je gentleman‘.“ Dále na tiskové konferenci dne 4. února 2015 prezident České republiky pan Ing. Miloš Zeman uvedl: „Na vlastní oči jsem viděl článek Ferdinanda Peroutky, kde bylo napsáno ‚Hitler je přece gentleman‘.“ Ferdinand Peroutka není autorem článku pod názvem „Hitler je gentleman“, případně článku pod názvem „Hitler je přece gentleman“. Česká republika se za tyto dehonestující výroky omlouvá. Rovněž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II v části, v níž byla žalované uložena povinnost do 7 dnů od právní moci tohoto rozsudku zveřejnit na webových stránkách www.hrad.cz omluvu totožného znění tak, že odkaz na ni bude dostupný z úvodní strany elektronické prezentace nejméně po dobu 30 po sobě jdoucích dnů. Ve zbývajících částech výroku I a II odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl a dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

3. K dovolání žalobkyně i žalované Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 9. 5. 2018, č. j. 30 Cdo 5848/2016-186, zrušil rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 14. 10. 2019, č. j. 26 C 34/2015-333, výroky I a II žalobu zamítl a výroky III a IV rozhodl o náhradě nákladů řízení.

5. Dovoláním napadeným rozsudkem odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I tak, že uložil žalované povinnost do 7 dnů od právní moci tohoto rozsudku zaslat na adresu žalobkyně prostřednictvím držitele poštovní licence doporučený dopis, který bude označen aktuálním datem a podepsán osobou oprávněnou jednat za žalovanou, a to ve shodném znění, jak bylo uvedeno v bodě 2 tohoto rozhodnutí (výrok I). Ve zbývajícím

rozsahu výroku I rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok II). Ve výroku II změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že uložil žalované povinnost do 7 dnů od právní moci tohoto rozsudku zveřejnit na webových stránkách www.mfcr.cz omluvu totožného znění tak, že odkaz na ni bude dostupný z úvodní strany elektronické prezentace nejméně po dobu 30 po sobě jdoucích dnů (výrok III). Ve zbývajícím rozsahu výroku II rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok IV) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok V).

6. Žalobkyně se v řízení domáhá postmortální ochrany osobnosti svého děda Ferdinanda Peroutka, známého novináře, o němž pronesl prezident České republiky Miloš Zeman ve svém projevu dne 27. 1. 2015 při příležitosti 70. výročí osvobození Osvětimi (dále také jen „Projev“) několik sdělení, která pokládá žalobkyně za dehonestující. Takto prezident republiky uvedl, že „Jeden z největších českých novinářů Ferdinand Peroutka uveřejnil v prestižním časopise Přítomnost článek s titulkem ‚Hitler je gentleman‘. Tentýž novinář po Mnichovské dohodě napsal: ‚Nemůžeme-li zpívat s anděly, musíme výti s vlky‘.“, a dále uvedl: „Co vede k této fascinaci intelektuálů naprosto zrůdným učením. Co vede k tomu, že se z doktora Jekylla stává Mr. Hyde?“. Svě tvrzení o Peroutkově autorství článku pak zopakoval prezident republiky též na tiskové konferenci dne 4. 2. 2015. Uvedením nepravdivých tvrzení o autorství údajného článku Hitler je gentleman a výroku týkajícího se andělů a vlků a dovozením znevažujících soudů z nich prezident republiky neoprávněně zasáhl do práva Ferdinanda Peroutky na ochranu cti a dobré pověsti. Pasivně legitimována je žalovaná, neboť prezident republiky svá slova pronesl při výkonu své prezidentské funkce, a tudíž se jeho jednání žalované přičítá. Žalobkyně žádá zaslání omluvného dopisu a uveřejnění omluvy na stránkách www.mfcr.cz.

7. Odvolací soud vyšel z následujících skutkových zjištění soudu prvního stupně. Z pozvánky ze dne 14. 1. 2015 soud zjistil, že prezident republiky byl pozván jménem Evropského židovského kongresu na druhou část 4. mezinárodní konference „Let My People Live“ (Nech můj lid žít), u příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu, která se bude konat na Pražském hradě a v Terezíně dne 27. 1. 2015. Program bude zahájen v 10.30 hodin ve Španělském sále Pražského hradu projevem prezidenta republiky Miloše Zemana. V projevu prezident republiky mimo jiné uvedl: „Dovolte mi, abych i já se ve svém příspěvku na toto téma zaměřil. My se všichni shodneme v odsouzení holocaustu. Všichni se shodneme v tom, že nesmíme připustit jeho opakování, ale obávám se, že se příliš neponořujeme do hlubinných příčin vzniku holocaustu a někdy tyto příčiny zplošťujeme. Dovolte mi, abych uvedl tři drobné příklady. Jeden z největších českých novinářů Ferdinand Peroutka uveřejnil v prestižním časopise Přítomnost článek s titulkem ‚Hitler je gentleman‘. Tentýž novinář po Mnichovské dohodě napsal: ‚Nemůžeme-li zpívat s anděly, musíme výti s vlky‘. Můj milovaný Winston Churchill v lednu 1939 napsal Adolfu Hitlerovi: ‚Kdyby můj národ postihla velká katastrofa, přál bych si, aby v jeho čele stál muž s vaší silnou vůlí.‘ A konečně nositel Nobelovy ceny Knut Hamsun, možná jste četli jeho Viktorii nebo Hlad, napsal v květnu 1945 nekrolog na Adolfa Hitlera. Co vede k této fascinaci intelektuálů naprosto zrůdným učením? Co vede k tomu, že se z doktora Jekylla stává Mr. Hyde?“. Na tiskové konferenci pořádané dne 4. 2. 2015 v závěru návštěvy Ústeckého kraje prezident republiky uvedl: „Na vlastní oči jsem viděl článek Ferdinanda Peroutky, kde bylo napsáno ‚Hitler je přece gentleman‘. Nevěřil jsem vlastním očím, ale chápu to jako úlet, kterého se dopustí každý z nás“.

8. Odvolací soud doplnil dokazování článkem Ferdinanda Peroutky vydaným v Lidových novinách dne 23. 7. 1939 s názvem „Čím je nám národní sourozenství“. Dále doplnil dokazování Peroutkovými články s názvy „Nový poměr k Německu“, „Češi, Němci a židé“ a „Dynamický život“. Z těchto článků v odůvodnění svého rozhodnutí obsáhle citoval. Dále

odvolací soud k důkazu provedl články „Naše ústava“, „Povinnost je jasná“ a „Ani – ani“. Z dopisů adresovaných zástupci žalobkyně na základě jeho dotazu některým českým historikům, zda podle jejich odborného názoru byl Ferdinand Peroutka fascinován naprosto zruďným učením německého národního socialismu, soud zjistil, že podle historiků Josefa Tomeše a Pavla Kosatíka uvedená charakteristika Ferdinanda Peroutky neodpovídá skutečnosti, je nespravedlivá (Josef Tomeš), že samozřejmá odpověď na tuto otázku zní „ne“, že obvinít Peroutku z pletek s nacismem je nehoráznost (Pavel Kosatík). Podle prof. Miloše Havelky, CSc., Ferdinand Peroutka německým národním socialismem fascinován nebyl, nikde se u něj neseťkává s pozitivním hodnocením autoritářských nebo totalitárních režimů. Tento historik uvádí, že jediný sporný text, který souvisí s Peroutkovým chápáním funkcí státu a práva, byl jeho pookupační článek v Přítomnosti o vztahu k „českým“ a k „německým“ židům. Zda se jedná o principiálnější pozici nebo neporozumění době a jejím problémům, zůstává dodnes nevyřešeno. Mgr. Martin Severa, Ph.D., sdělil, že má-li tvrzení o fascinaci naprosto zruďným učením německého národního socialismu znamenat, že byl Ferdinand Peroutka nacismem výrazně zaujat jako jeho pozorovatel a novinářský analytik, který publicistickou reflexí sleduje podstatu, rysy a politické záměry této ideologie, poukazuje na něj jako na nebezpečí pro tehdejší Československo a Evropu, hledá souvislosti jeho rysů s jinými autoritářskými a totalitárními tendencemi doma a v zahraničí, pak tato teze platit může. Má-li však být tvrzení hodnotící téma národního socialismu u Peroutky jako pozitivní obdivný vztah k jeho myšlenkám a protagonistům, pak je to chybná kvalifikace bez schopnosti nebo ochoty vnímat Peroutku v dobovém kontextu. Pak je to zpupné a nezodpovědné mistrování dějin a má blízko k propagandistické manipulaci s historickou skutečností. O tom, že žalovaná ani vedlejší účastník na její straně nebyli schopni nalézt tvrzený Peroutkův článek s titulem Hitler je gentleman či s titulem obdobným, nebylo v průběhu řízení sporu, žádný takový článek nebyl soudu předložen, jeho existence z ničeho nevyplývá. Vedlejší účastník tvrdil, že o takovém článku veřejně hovořil kdysi také ministr kultury Pavel Dostál, a chtěl k tomu vést dokazování. Toto tvrzení ovšem odvolací soud za významné nepokládá, a proto také k němu žádné důkazy neprováděl. I kdyby se totiž skutečně pan Pavel Dostál někdy v minulosti o existenci takového článku veřejně zmínil, průkazem skutečné existence článku by taková zmínka nebyla.

9. Po právní stránce odvolací soud ve vztahu k odpovědnosti žalované odkázal na odůvodnění předcházejícího rozsudku Nejvyššího soudu vydaného v této věci. Prezident republiky je státním orgánem ve smyslu ust. § 3 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“), a i výkon jeho pravomoci, byť je v projednávané věci představován jeho veřejným politickým projevem jako prezidenta republiky, je třeba posuzovat jako úřední postup, který může vést ke vzniku újmy a založení odpovědnosti podle § 13 odst. 1 uvedeného zákona. Jednání prezidenta v dané věci nelze hodnotit jako exces, za nějž by byl odpovědný osobně, neboť po formální i obsahové stránce nepostrádalo místní, časový a především věcný (vnitřní účelový) vztah k jeho činnosti podmíněné ústavním pořádkem. Z toho důvodu pak je v dané věci pasivně věcně legitimovaná žalovaná Česká republika jednajícím Ministerstvem financí. Dojde-li při výkonu státní moci k zásahu do osobnostních (přirozených) práv již zemřelé osoby, je třeba z důvodu absence úpravy postmortální ochrany fyzické osoby v OdpŠk aplikovat normy upravující postmortální ochranu podle § 82 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). Vzhledem k tomu, že úřední postup spočívá v projednávané věci ve veřejném pronesení konkrétních výroků na adresu Ferdinanda Peroutky, odvolací soud vzal v potaz soudní praxi a judikaturu pocházející z řešení konfliktu mezi ochranou soukromí (v širším slova smyslu,

jak to má na mysli čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) a svobodou slova a projevu. V tomto smyslu je úřední postup spočívající ve veřejném politickém projevu prezidenta nesprávný také tehdy, jestliže je jím neoprávněně zasaženo do osobnostních práv žijící fyzické osoby, anebo do osobnostních práv zemřelé fyzické osoby. Přitom podle doktríny i konstantní soudní praxe národní i mezinárodní neoprávněným zásahem do osobnostních práv je také nepravdivé tvrzení či nepodložený (nepřiměřený) hodnotící soud objektivně způsobilý vyvolat újmu na osobnostních právech člověka či tato práva ohrozit. To, že objektivní právo výslovně neukládá prezidentu republiky (či jinému státnímu orgánu) povinnost předkládat ve svých projevech pravdivá tvrzení a podložené (přiměřené) hodnotící soudy, nemůže znamenat absenci odpovědnosti prezidenta (či jiného správního orgánu) pro případ sdělování nepravdivých výroků či nepřiměřených hodnotících soudů objektivně poškozujících jiné. Tedy to, že není výslovně zákonem zakázáno v prezidentských projevech kohokoli urážet, jistě neznamená, že to zákon umožňuje.

10. Ve vztahu k ochraně cti a svobodě slova odvolací soud s odkazem na ustálenou judikaturu Ústavního soudu, Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) a Nejvyššího soudu dospěl k následujícím právním závěrům. Prezident republiky je veřejně činnou osobou (osobou veřejného zájmu, osobou par excellence), která však zároveň spadá do kategorie osob, které jsou zvolenými zástupci lidu, jejichž projevy ve věcech veřejného zájmu požívají ve smyslu judikatury zejména ESLP větší ochrany a u nichž je jen malý prostor pro omezení těchto jejich projevů. Projev prezidenta republiky se evidentně vztahoval k věci veřejného zájmu, neboť se při příležitosti 70. výročí osvobození Osvětimi věnoval holocaustu a hledání cest k zamezení jeho opakování. Peroutka je ovšem též osobou veřejného zájmu (par excellence), osobou po celý svůj život veřejně činnou. Je jedním z nejvýznamnějších prvorepublikových novinářů a spisovatelů a veřejného života se účastnil též v době poválečné, v době emigrace. Status osob par excellence nezaniká smrtí těchto osob, neboť tím nic ve vztahu k jejich činům a dílu nekončí. Osoby veřejného zájmu si musí být vědomy (a jistě jsou), že veřejnost bude sledovat pod drobnohledem jejich chování a dílo i po jejich smrti, přičemž mohou být (stejně jako za života) vystaveni nejen chvále, ale i kritice. Platí tu (a tím spíše u literátů) *litera scripta manet*. Peroutkovy články či knihy se čtou stále, stále jsou podrobovány hodnocení, uděluje se Cena Ferdinanda Peroutky nejvýtečnějším představitelům novinářského stavu. Tedy i po smrti se na Peroutku vztahují vyjádřené judikatorní závěry o tom, že u osob veřejného zájmu (včetně novinářů, kteří jsou mezi ně judikaturou výslovně řazeni) jsou hranice práva kritizovat je případně jejich dílo širší než u osob soukromých. Platí pak též ve vztahu k Peroutkovi (resp. v poměrech projednávané věci), že po pronesení výroků Prezidentem využila jeho vnučka (tj. žalobkyně) možnosti široce vstoupit do veřejné diskuse a prostřednictvím prakticky veškerých dostupných médií prezentovat své názory a rozsáhle předeštit Peroutkovu obhajobu. Ze sdělení vyřčených prezidentem republiky při Projevu (a zčásti zopakovaných na pozdější tiskové konferenci) jsou skutkovými tvrzeními (tvrzenými fakty) výroky, že Ferdinand Peroutka uveřejnil v prestižním časopise *Přítomnost* článek s titulkem „Hitler je gentleman“ (resp. „Hitler je přece gentleman“) a že tentýž novinář po Mnichovské dohodě napsal „Nemůžeme-li zpívat s anděly, musíme výt s vlky.“ Vzhledem ke kontextu Projevu jde o výroky jednoznačně objektivně způsobilé zasáhnout do osobnostních práv Ferdinanda Peroutky, konkrétně pak poškodit jeho čest a dobrou pověst. Za této situace je pak třeba sledovat, zda se jedná o výroky pravdivé.

11. U výroku prvního nebyla jeho pravdivost prokázána, přičemž pojem pravdivosti nelze chápat jen ve zcela úzkém, formálním pojetí (tedy že přesně tak Peroutka nazval jeden svůj článek), ovšem je třeba posoudit, zda ani z hlediska materiálního, významového nelze dát

prezidentovi republiky zapravdu. Bylo by totiž nepřipustně formalistické, nespravedlivé a ve svých důsledcích absurdní, aby se přikazovala omluva za nesprávný (nepravdivě uvedený) název článku, pokud by např. byl existující název sice slovně jiný, avšak obsahově totožný, nebo pokud by např. stejný či obsahově srovnatelný výrok veřejně zazněl přímo z úst Ferdinanda Peroutky (a nebyl by použit pro název článku), anebo pokud by např. obsah článku s jiným názvem (titulkem) se dal ve zkratce vystihnout tak, že se Peroutka pochvalně vyjádřil o Hitlerovi jako o gentlemanovi, tedy pokud by mu přisuzoval vlastnosti a chování s gentlemanstvím spojené (čestné, korektní, noblesní, slušné, kultivované jednání). Nic takového ovšem též nebylo žalovanou prokázáno, a proto odvolací soud uzavřel, že tímto výrokem prezidenta republiky bylo neoprávněně zasaženo do osobnostních práv Ferdinanda Peroutky. Za této situace byla žalobkyně coby vnučka Ferdinanda Peroutky oprávněna domáhat se ochrany Peroutkovy osobnosti. Žalobkyní požadované zadostiučinění poskytnutím omluvy pro Peroutku shledal odvolací soud zcela přiměřeným okolnostem věci, a to jak obsahem omluvy, tak formou omluvy.

12. U druhého výroku dospěl odvolací soud k opačnému závěru. Žalovaná sice neprokázala, že Peroutka přesně tento výrok napsal (ať už po Mnichovské dohodě, nebo před ní), ovšem podařilo se jí prokázat, že po Mnichovské dohodě Peroutka zveřejnil slova (názory), která tomuto výroku obsahově plně odpovídají. Jde o článek s názvem Nový poměr k Německu. Zde Peroutka píše, že nemajíce spojenců (tj. „andělů“ – poznámka odvolacího soudu), s nimiž bychom se mohli sousedu (tj. „vlku“ – poznámka odvolacího soudu) opřít (tedy s nimi „zpívat“ – poznámka odvolacího soudu), musíme nějakým způsobem dělat politiku s ním (tedy s ním „výt“ – poznámka odvolacího soudu). Též v článku vzkazuje bývalým spojencům, že nyní (tj. po Mnichovu) budeme dělat politiku nacionálního egoismu s tím, že (jak na jiném místě uvedeno) v loyálním styku s německou říší chceme pracovat pro další život svého národa na prostoru, který nám zůstal. Odvolací soud podotkl, že je dalek toho, aby sám kriticky hodnotil či odsuzoval tyto Peroutkovy autentické výroky, chápe frustraci národa a jeho elit po mnichovské zradě, ovšem nemůže tyto výroky pominout, tvářit se, že neexistují. Peroutkova publikovaná slova obsahově odpovídají prezidentovu druhému výroku, který je tak ve své podstatě pravdivý. Tímto prezidentovým výrokiem tudíž nemohlo být neoprávněně zasaženo do osobnostních práv Ferdinanda Peroutky, tento výrok není objektivně způsobitelný tato práva zasáhnout (neboť Ferdinand Peroutka ve své době činil výroky obsahově totožné, byť nikoli v tak vzletné, básnické formě), nelze za něj žádat jakoukoli satisfakci, a proto žalobu v rozsahu, v němž bylo za tento výrok požadováno pro Ferdinanda Peroutku morální zadostiučinění, zamítl. V průběhu řízení žalobkyně uvedla, že skutečným autorem tohoto druhého výroku je Jan Stránský. Tato záměna však ve výsledku sporu ohledně tohoto výroku žádného rozdílu nečiní, neboť faktem zůstává, že také Peroutka ve svém článku argumentoval obsahově totožně.

13. Dále se odvolací soud zabýval řečnickými otázkami při Projevu pronesenými, které pokládal za (kritické) hodnotící soudy, neboť v nich nebyla předestřena žádná konkrétní skutková fakta, jejichž pravdivost by bylo lze prokazovat. Prezident republiky kriticky zmínil tehdejší fascinaci intelektuálů naprosto zruďným učením (rozuměno nacismu či přímo Adolfa Hitlera, který byl prve v Projevu zmíněn). Fascinace nemusí být vyvolána jen něčím kladným (tedy fascinace něčím pozitivním, následováníhodným), avšak též něčím záporným. To ostatně do jisté míry zmínil také žalobkyní oslovený historik Mgr. Martin Sekera, Ph.D. Hodnotící soud o fascinaci intelektuálů zruďným učením má ve vztahu k Peroutkovi reálný základ, přičemž nemůže být pokládán za neoprávněný jen z toho důvodu, že nebyl v Projevu ihned vysvětlen resp. ihned pravdivými fakty doložen. Onen pravdivý základ představuje v první řadě Peroutkův článek s názvem Dynamický život, v němž se nachází mnoho výroků

a slovních obrátů (shora citovaných), na základě nichž lze předmětný skutkový soud o fascinaci učinit. Jestliže u příležitosti padesátých narozenin Adolfa Hitlera (a v době, kdy již byly zbytky bývalého Československa okupovány Německem) obsáhle psal o Hitlerových úspěších, jestliže používal taková expresivní slova jako „sensace světových dějin“, „rekordní čas“, „vůdce národů“, jestliže Bismarcka označil v konfrontaci s Hitlerem za váhavou osobu a Mein Kampf za dílo obsahující vhodnou metodu (sic!) pro veliký národ (přičemž bylo dobře známo již tehdy a je známo dosud, jaké „metody“ jsou v Mein Kampfu propagovány) a jestliže uvedl, že není nikoho než Adolfa Hitlera (vzhledem k jeho „pronikavým úspěchům, které za pouhých šest let své vlády svému národu přinesl“), koho by Němci postavili výše ve své Valhalle, ve své galerii národních hrdinů, pak musí Peroutka přijmout a strpět (samozřejmě pomyslně vzhledem k tomu, že již nežije) kritický hodnotící soud (kritický názor), že byl zruďným učením (nacionálního socialismu či Adolfa Hitlera) fascinován (třeba jen po určitou dobu). Tím spíše to pak musí strpět coby osoba veřejného zájmu ze strany osoby zastupující zájmy voličů. Mohou být i jiné názory na tento článek, na to, jak to tehdy Peroutka myslel, jak jeho obsah souvisí s dobou, v níž byl napsán, co může být v článku ironií, ovšem vzhledem k danému obsahu tohoto článku nelze prezidentův názor postihnout jako neoprávněný, nedovolený; lze mu ovšem oponovat jako názoru nesprávnému, jak se to ve veřejném diskursu také děje. Nebylo úkolem soudu, aby vykládal či soudil historii, to je úkolem v první řadě historiků (někteří ostatně již svůj soud na výzvu žalobkyně vyřkli), ovšem patent na úvahy o historii nemá nikdo. Odvolací soud zdůraznil, že kdokoli si může činit názory (pochvalné či kritické) na dobu minulou a její protagonisty (a to též z pohledu dneška, jak se ostatně často děje) a tyto zveřejňovat, jestliže mají jejich názory (hodnotící soudy) minimální reálný základ. Soud se zaměřil na to, zda je možno z popudu podané žaloby zasáhnout ohledně nyní probíraného hodnotícího soudu do svobody slova, do práva na názor, přičemž k tomu závěru, že to možno není vzhledem k obsahu článku Dynamický život, dospěl, aniž by k tomu potřeboval pomoci znalců historie, ať již literární, či obecné. Sama žalobkyně řekla, že Peroutkovy články k důkazu provedené lze vykládat různými způsoby. Jedním z těchto možných způsobů je (z hlediska práva) jednoznačně způsob zvolený prezidentem republiky. Prezidentem vyřčený kritický hodnotící soud nebyl v Projevu samoučelný. Jeho smyslem bylo varování, že ani největší intelektuálové ve své době nerozpoznali nebezpečí nacismu potažmo přímo Adolfa Hitlera ústící později mj. též ve zvěrstva holocaustu. Že ani světová elita v rozhodné době nerozpoznala nebezpečí narůstajícího antisemitismu. Tento prezidentův soud pak neobsahoval ani žádné expresivní, urážlivé slovní obraty či výrazy a naopak rezident republiky výslovně uvedl, že Peroutku pokládá za jednoho z největších českých novinářů. Odvolací soud uzavřel, že vyřčením kritického hodnotícího soudu o fascinaci intelektuálů naprosto zruďným učením nebylo neoprávněně zasaženo do osobnostních práv Ferdinanda Peroutky, a proto žalobu v rozsahu, v němž bylo za tento hodnotící soud požadováno pro Peroutku morální zadostiučinění, zamítl.

14. Dále prezident použil též ve vztahu k Ferdinandu Peroutkovi kritický příměr k doktoru Jekyllovi a mistru Hydeovi. Je to – v kontextu toho, o čem byl prezidentův Projev – kritika přísná, ovšem opětovně nelze než uznat, že vzhledem ke zjištěným skutečnostem jde o hodnotící soud oprávněný mající jednoznačně reálný základ. Ostatně i jeden z historiků, kteří hájí Peroutku, jehož dobrozdání sama žalobkyně k důkazu předložila, konstatuje, že článek Češi, Němci a židé je sporný (přičemž jde o článek předokupační z února r. 1939). Žaloba stojí na tom, že Peroutka je všeobecně pokládán za humanistu a demokrata, a žalovaná to nijak nezpochybňuje. Jestliže však zároveň v článku Dynamický život uznává Hitlerovy metody předestírané v Mein Kampfu za metody vhodné (nepodstatné, že jen pro veliký národ), jestliže článek Češi, Němci a židé naplnil tolika typickými antisemitskými stereotypy a formulacemi (o chudých a bohatých židech, o bohatých židech s fantastickými majetky

vládnoucích zemím, v nichž ostatní obyvatelstvo úpí pod inflací, o „rytířích inflace“, o neasimilovaných „židovských živlech“ atp.), a mírně řečeno značně problematickými výrazy (za všechny snad stačí poukázat na označení německých židů za cizí látku, za roztok židovského elementu, na nějž reagoval německý organismus jako na otravu atd.), a jestliže v tomto článku vyslovoval pochopení pro německý a rakouský antisemitismus, pak Peroutka opět musí přijmout a strpět kritický hodnotící soud v podobě příměru k doktoru Jekyllovi a mistru Hydeovi. Totiž píše-li někdo humanistické články a je pokládán za demokrata a napíše-li i to, co nyní předestřeno z článků shora označených, jde jistě o patrnou změnu, kterou pak jiný může kritizovat též za použití tohoto příměru vypůjčeného ze skotské literatury. Samozřejmě lze namítnout, že z obsahu článku Češi, Němci a židé je patrná i snaha odlišit německy mluvící a česky mluvící židy (přičemž podle článku by se s těmi druhými, kterých není mnoho a jsou asimilovaní, mělo zacházet spravedlivě, tj. neměli by být posazeni „na tu káru, která odváží židy německé“). Ovšem to na věci nic zásadního nemění, vezme-li se v potaz již jen to, že pochopení pro německý (a rakouský) antisemitismus (který se ovšem záhy přenesl i na česky mluvící židy s katastrofálními následky) resp. pro antisemitismus vůči německy mluvícím židům opakovaně vyznělo z článku publikovaného jen několik měsíců po Křišťálové noci, kdy hořely synagogy, byly ničeny židovské obchody a napadání a zabíjení židovští občané nejen v Německu a Rakousku, avšak i v mnoha českých městech nacházejících se v záboru. Nelze ani pominout, že s Peroutkovými závěry podávajícími se z článku Češi, Němci a židé byli konfrontováni mnozí českoslovenští občané židovského původu hovořící německy, kteří po Mnichovu hledali záchranu ve zbylé republice. Jistě to pro ně nebylo povzbudivé čtení (nota bene v Přítomnosti). Opět mohou historici činit své odborné závěry a názory, ovšem opět nelze upřít ani jiným včetně prezidenta republiky právo vytvořit si svůj vlastní kritický úsudek na zmíněné Peroutkovy teze a tento zveřejnit. K tomu pak odvolací soud dodal, aby předešel desinterpretacím, že neříká, že Ferdinand Peroutka byl antisemita a/nebo rasista, neboť takto položené rovnítko by bylo v řízení nepodloženou a tím nezodpovědnou zkratkou; ostatně to vůbec nebylo předmětem zkoumání v projednávané věci. Zároveň je ale třeba uznat, že pro kritický soud postačí, co autor napíše, jak se veřejně projeví, aniž by kritik musel zkoumat, co si takový autor ve skutečnosti myslí. Odvolací soud uzavřel, že stejně jako u předešlého hodnotícího soudu je i příměr k doktoru Jekyllovi a mistru Hydeovi oprávněným kritickým hodnotícím soudem neobsahujícím samoúčelné urážlivé výrazy, který tudíž nelze zakazovat resp. za něj požadovat satisfakci.

II. Dovolání a vyjádření k nim

II. a) Dovolání žalobkyně a vyjádření k němu

15. Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu výroku II, IV a závislého výroku V napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že se odvolací soud při řešení právní otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe. Jako dovolací důvod dovolatelka uvádí nesprávné právní posouzení věci. Namítá, že v řízení nebylo prokázáno, že by Peroutka pronesl výrok: „Nemůžeme-li zpívat s anděly, musíme výtí s vlky.“ Dovolatelka cituje odůvodnění rozsudku odvolacího soudu, přičemž poukazuje na to, že odvolací soud z článku Nový poměr k Německu dovolil, že výrok „...nemajíce spojenců, s nimiž bychom se mohli sousedu opřít, musíme nějakým způsobem dělat politiku s ním...“ se obsahově rovná výroku: „Nemůžeme-li zpívat s anděly, musíme výtí s vlky.“ Následně dovolatelka poukazuje na významový rozdíl obou výroků. Nesouhlasí s tím, že odvolací soud shledal daný výrok „v podstatě pravdivým“. Uvádí, že v případě skutkového tvrzení, jehož podstatou je citace jiného tvrzení, je jediným kritériem pravdivosti přesnost citace, nikoliv obsahový význam

citovaného výroku. Podstata citace tkví právě v doslovném souladu prvotně vyřčeného (či napsaného) s pozdějším podáním téhož. Odvolací soud tak postavil pravděpodobnost na rovno s prokázanou skutečností, tedy aplikoval nepřímé důkazy a z nich nepřímou dovedl skutečnost, která může být jistě vykládána i jinak. Navíc ani nejde o nepřímé důkazy v přesném slova smyslu. Soud vycházel z článku, který je sám o sobě důkazem, že skutkové tvrzení prezidenta republiky se v něm nenachází. Dovolatelka odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu vztahující se k problematice nepřímých důkazů (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013, uveřejněný pod číslem 93/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní) a k problematice skutkových zjištění, jež nemají oporu v provedeném dokazování (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2008, sp. zn. 30 Cdo 865/2007).

16. Dále dovolatelka namítá, že soud nehodnotil celkový kontext prezidentových výroku, za něž je požadována omluva. Prezident na základě několika z kontextu vytržených (a nepravdivých) skutkových tvrzení provedl v zásadě veřejné hodnocení celkového životního díla a osobnosti Ferdinanda Peroutky. Z prezidentova projevu jeho posluchači nepochybně nadále ponese sdělení o osobě Ferdinanda Peroutky, jako o člověku, který fatálně selhal, byl fascinován a podlehl nacistickému učení, přičemž z humanisty se proměnil v „muže se znetvořeným tělem i charakterem, kriminálního a vraha“ (charakteristika literární postavy Mr. Hydea). Pokud chtěl odvolací soud učinit závěr v tom smyslu, že „lze předmětný skutkový soud o fascinaci učinit“, bylo jeho povinností ustanovit znalce z oboru historie. Dovolatelka považuje za nepochopitelné, pokud odvolací soud konstatuje, že není jeho úkolem, aby vykládal či soudil historii (což je v první řadě úkolem historiků), a poté odůvodňuje své rozhodnutí historickým kontextem a výkladem pocitů či stanovisek skupin obyvatel v určitém historickém rámci, aniž by přihlédl či jakkoliv hodnotil k důkazu přiložená stanoviska právních historiků. Nesouhlasí s postupem, kdy soud ignoruje výsledky odborných zkoumání či vyjádření a nahrazuje je vlastním pseudoodborným názorem. Soud mohl zkoumat přiměřenost názoru odborně způsobilých osob, nikoliv jej nahrazovat vlastními zkoumáním. Namísto toho soud odborná stanoviska vůbec nehodnotil a učinil přesně to, co tvrdí, že neučinil – vzal si za úkol hodnotit historii. Odvolací soud se tak odchýlil od ustálené judikatury vztahující se k posuzování odborných otázek (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2001, sp. zn. 21 Cdo 65/2000, a náleží Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 641/99, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 102/2000).

17. Odvolací soud též dle dovolatelky postupoval v rozporu s judikaturou, kterou sám citoval a která se zabývá mezemi přípustné kritiky (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Cdon 24/1995, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 15/1996, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2002, sp. zn. 28 Cdo 662/2002, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1872/2004, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 30 Cdo 1941/2007, uveřejněný pod číslem 102/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, a náleží Ústavního soudu ze dne 10. 7. 1997, sp. zn. III. ÚS 359/96). Předek žalobkyně byl přirovnán k vraždícímu monstru ukájejícímu své nejnižší pudy, a to zřejmě z toho důvodu, že byl fascinován zrůdnou ideologií nacismu.

18. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že žalobě v plném rozsahu vyhověl, případně napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

19. Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání předně uvedla, že z dovolání žalobkyně není patrné, o kterou otázku hmotného práva nebo procesního práva jde a od které rozhodovací praxe dovolacího soudu se řešení této právní otázky odchyluje. Žalobkyně ve svém dovolání akcentuje pouze skutkovou stránku věci, namítá, že skutková zjištění soudu nemají oporu v provedeném dokazování, což však nelze považovat za přípustný dovolací důvod. Po věcné stránce žalobkyně ve svém dovolání vychází z toho, že předmětné výroky jsou skutkovými tvrzeními, což však odvolací soud ve svém rozhodnutí vyvrátil. Naopak dovedl, že jde o tzv. hodnotící soudy. Žalobkyně namítá, že v řízení nebylo prokázáno, že by dané výroky Peroutka kdy pronesl nebo napsal. Jde-li o povahu těchto výroků jako hodnotících soudů, nelze tyto hodnotící soudy v souladu s ustálenou judikaturou dokazovat. Polemika žalobkyně s náhledem na možný výklad obsahu díla Ferdinanda Peroutky a tedy i na relevantnost hodnotícího soudu, zejména pak ve vztahu k článku Nový poměr k Německu, nemůže být vázána na dokazování správnosti hodnotícího soudu, jak se žalobkyně dovoláním domáhá, ale je nutno zkoumat, zda se hodnotící soud zakládá na pravdivé skutečnosti (má tzv. reálný základ), což odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí vysvětlil. Pokud žalobkyně uvádí, že prezident republiky ve skutečnosti na základě několika z kontextu vytržených skutkových tvrzení provedl v zásadě veřejné hodnocení celkového života a díla a osobnosti Ferdinanda Peroutky, pak takový závěr z předmětné projevu a jeho kontextu dovést nelze. Z provedeného dokazování vyplynulo, že v předmětném projevu u příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu prezident kriticky zmínil tehdejší fascinaci intelektuálů naprosto zrůdným učením, do jejichž skupiny vedle např. Winstona Churchilla, zařadil i jednoho z největších českých novinářů Ferdinanda Peroutku. Prezident vyřkl tento kriticky hodnotící soud jako varování, že ani největší intelektuálové ve své době nerozpoznali nebezpečí nacismu potažmo přímo Adolfa Hitlera ústíci později mj. ve zvěrstva holocaustu. Jednalo se o projev k jasně vymezenému tématu, prezident se tak nepouštěl do hodnocení celkového života a díla a osobnosti Ferdinanda Peroutky, jak namítá žalobkyně v dovolání. Naopak prezident výslovně uvedl, že Peroutku pokládá za jednoho z největších českých novinářů. Odvolací soud tak správně vyhodnotil daná tvrzení jako kritické hodnotící soudy. Právo kritiky autorových textů přísluší každému, nikoliv pouze historikům. Dané kritické hodnotící soudy neobsahovaly samoučelné urážlivé výrazy, nelze tudíž za ně požadovat satisfakci. Dále žalovaná poukazuje na judikaturu vztahující se ke kritice osob veřejného zájmu, neboť Peroutka veřejně činnou osobou byl. Žalovaná tak navrhuje, aby dovolací soud dovolání žalobkyně odmítl, případně zamítl.

20. Vedlejší účastník k dovolání žalobkyně uvedl, že dovolatelka ve svém dovolání nedostala zákonné povinnosti, jde-li o náležité vymezení přípustnosti dovolání a dovolacího důvodu. Pokud jde o dovolatelkou citovanou judikaturu, nejde o judikaturu, která by byla na nyní projednávanou věc přílehlavá. Vedlejší účastník souhlasí se závěrem odvolacího soudu, že kdokoliv si může činit názory na dobu minulou a její protagonisty a tyto názory zveřejňovat, jestliže mají minimální reálný základ.

II. b) Dovolání žalované a vyjádření k němu

21. Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu výroku I, III a závislého výroku V napadla dovoláním též žalovaná, přičemž přípustnost dovolání spatřuje v tom, že dovoláním napadený rozsudek závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatelka formuluje otázku, zda a za jakých podmínek je možné výroky prezidenta republiky považovat za nesprávný úřední postup, s ohledem na to, že jde o jednání prezidenta, které není upraveno žádnými procesními ani hmotněprávními normami.

Dále dovolatelka spatřuje přípustnost dovolání v tom, že by měla být posouzena jinak právní otázka řešená v předcházejícím rozsudku Nejvyššího soudu v této věci, tj. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. 30 Cdo 5848/2016. Dovolatelka spatřuje přípustnost dovolání též v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

22. Jako dovolací důvod dovolatelka uvádí nesprávné právní posouzení věci. Namítá, že odvolací soud nesprávnost úředního postupu opírá pouze o nepravdivost předmětných výroků. V dovoláním napadeném rozsudku absentuje vymezení nesprávnosti úředního postupu v tomto konkrétním případě. Není z něj zřejmé, porušení jakých konkrétních pravidel předepsaných konkrétními právními normami pro výkon veřejné moci se prezident republiky dopustil. Veřejná vystoupení prezidenta republiky nejsou vázána žádnými procesními či hmotněprávními normami ustavujícími zákonný rámec výkonu veřejné moci při takových příležitostech. Jde tak o otázku, která dosud nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu řešena. V předcházejícím rozsudku Nejvyššího soudu v této věci Nejvyšší soud pouze uvedl, že shledává napadené vystoupení prezidenta republiky výkonem veřejné moci, současně však v bodě 133 rozsudku konstatoval, že existence nesprávného úředního postupu má být teprve posouzena.

23. Dovolatelka namítá, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vymezující nesprávný úřední postup. Cituje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 28 Cdo 323/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2120/2000, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 319/2002 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2101/2012. Občanský zákoník i při subsidiárním použití nemůže rozšiřovat tituly zakládající odpovědnost státu. Z předestřené judikatury vyplývá, že nesprávný úřední postup není možno podřadit pod porušení jakékoliv byť i obecné právní normy, ale je nutné jej ztotožnit s porušením konkrétních pravidel předepsaných právními normami pro postup státního orgánu či výkon veřejné moci. Jednoznačnost právním řádem stanovených povinností je pro naplnění předpokladů vzniku odpovědnosti státu za škodu podle OdpŠk zásadním předpokladem, a to i z toho důvodu, že stát odpovídá dle citovaného zákona objektivně, a musí být proto jednoznačně ložena předvídatelnost takové odpovědnosti v souladu s legitimním očekáváním. Žádná předepsaná zákonná pravidla pro výkon veřejné moci nebyla při předmětném vystoupení prezidenta republiky porušena. Obecná pravidla, pokud porušena byla, pak nejsou pravidly pro výkon veřejné moci a nemohou zakládat skutkovou podstatu pro vznik nároku podle OdpŠk.

24. Ohledně otázky, zda výroky prezidenta republiky lze považovat za výkon veřejné moci, kterážto otázka byla vyřešena v předcházejícím rozsudku v této věci, přičemž dle dovolatelky by tato otázka měla být vyřešena jinak, odkazuje dovolatelka na usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 9/17, zejména na odlišné stanovisko soudce Vladimíra Sládečka, které cituje.

25. Dále dovolatelka odkazuje na § 13 odst. 2 OdpŠk, dle něž má právo na náhradu škody ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda. Právní úprava tak předpokládá, aby poškozená osoba byla přímo dotčena nesprávným úředním postupem, tedy nikoliv jen zprostředkovaně přes osobu, které se takový postup přímo dotýká, byť zemřelou. Dovolatelka odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 30 Cdo 675/2011, přičemž namítá, že též v této věci jde v případě žalobkyně o újmu zprostředkovanou a nikoliv přímou, není tak dána příčinná souvislost.

26. Výrok prezidenta republiky lze považovat za jeho názory či výklad, na které však nedopadá OdpŠk. Dovolatelka odkazuje na nálezný Ústavního soudu ze dne 29. 9. 1999, sp. zn. II. ÚS 9/97, v němž ústavní soud dovodil, že výklad může být příčinou škody pouze jako součást autoritativního rozhodnutí. Předmětné projevy prezidenta nebyly a ani nemohly být spojeny se vznikem, zánikem či změnou práv a povinností žalobkyně či jiné osoby a nemohly tak naplňovat ani znaky rozhodnutí orgánu veřejné správy.

27. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že žalobu zamítne, případně napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

28. Žalovaná dále doplnila své dovolání podáním ze dne 21. 9. 2020. Přípustnost dovolání shledává rovněž v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného a procesního práva vztahující se k ochraně základních práv a svobod, a to práva na spravedlivý proces, neboť odvolací soud se při řešení této otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu, přičemž dovolatelka opětovně odkazuje na odlišné stanovisko soudce Vladimíra Sládečka k usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 9/17. Dovolatelka cituje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. 30 Cdo 1877/2020, z něž plyne, že dovolací soud otázku „zda a za jakých podmínek je možné výroky prezidenta republiky považovat za nesprávný úřední postup, s ohledem na to, že jde o jednání prezidenta, které není upraveno žádnými procesními ani hmotněprávními normami“, již považuje za vyřešenou. Dovolatelka tak upravuje vymezení přípustnosti v tomto bodě tak, že požaduje, aby Nejvyšší soud své závěry v rozhodnutích ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. 30 Cdo 1877/2020, a ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. 30 Cdo 4704/2018, přehodnotil, řádně se vypořádal se všemi námitkami žalované zejména k soukromoprávnímu charakteru výroků prezidenta republiky a odchýlil se od své dosavadní rozhodovací praxe. Dovolatelka namítá, že soudy aplikovaly OdpŠk, který na případ nedopadá, došlo tak k nesprávnému posouzení hranic výkonu veřejné moci prezidentem, čímž bylo porušeno právo na spravedlivý proces, neboť soudy svévolně neaplikovaly správný právní předpis. V daném případě nešlo o výkon veřejné moci. Dovolatelka opětovně obsáhle cituje odlišné stanovisko soudce Vladimíra Sládečka a namítá, že závěry výše uvedených rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou s tímto odlišným stanoviskem v rozporu.

29. Dále dovolatelka namítá, že ve výše citovaných rozhodnutích Nejvyššího soudu jí bylo odejmuto právo na řádné vypořádání jejích námitek, neboť Nejvyšší soud se nijak nevypořádal se soukromoprávním charakterem projevů prezidenta republiky, jak je podrobně rozebral ve svém odlišném stanovisku soudce Vladimír Sládeček. Z toho důvodu nelze citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu bez dalšího vypořádání se se vznesenou námitkou považovat za určující pro další postup v této věci. Dovolatelka odkazuje na judikaturu vztahující se k požadavku na řádné (tj. srozumitelné a racionální) odůvodnění soudního rozhodnutí. Namítá, že rovněž odvolací soud v této věci se s námitkami soukromoprávního charakteru výroků prezidenta republiky nevypořádal, neboť své rozhodnutí opřel o předcházející rozsudek Nejvyššího soudu v této věci, od něž se neodchýlil a považoval tento závěr Nejvyššího soudu jako určující pro jeho další postup, přestože dovolatelka též v odvolacím řízení odkazovala na odlišné stanovisko soudce Vladimír Sládečka. Dovolatelka odkazuje na judikaturu Ústavního soudu vztahující se k nerozpoznání otázky zásadního právního významu a k libovůli soudu a řádnému vypořádání námitek, které je třeba v rozhodnutí soudu i řádně odůvodnit. Dále se dovolatelka vymezuje vůči rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. 30 Cdo 4704/2018. Uvádí, že dané rozhodnutí se netýkalo výroků prezidenta republiky, ale místopředsedy vlády. Vymezuje se též vůči rozsudku ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4118/2015, a rozsudku ze dne 25. 6. 2020, sp. zn. 25 Cdo 1304/2019. Dovolatelka namítá, že v nyní posuzované věci nejde v případě výroků

prezidenta republiky o informace o jeho činnosti, které naopak v případech řešených v citovaných rozhodnutích ve vztahu k výrokům místopředsedy vlády soud opakovaně dovodil, stejně jako k zveřejněným informacím o činnosti veřejného ochránce práv či výroků ministra dopravy. Jde o výroky vycházející z osobní vzpomínky a zkušenosti fyzické osoby Ing. Miloše Zemana, které nijak časově ani věcně nesouvisí s jím nyní zastávanou funkcí prezidenta republiky a činností s ní spojenou. Stěží lze konstatovat, že osobní názory, vzpomínky a zkušenosti fyzické osoby jsou projevem orgánu veřejné moci či jsou přímo vzpomínkami, názory a zkušenostmi státu. Pokud jde o osobní zkušenosti, názory a vzpomínky, které navíc nijak nesouvisí s výkonem funkce prezidenta republiky, pak nemůže jít o výkon veřejné moci, resp. nesprávný úřední postup.

30. Dovolatelka dále doplnila své dovolání podáním ze dne 18. 3. 2021, jímž reagovala na náleze Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3076/20, jehož obsah v podání cituje. Dovolatelka konstatuje, že i v nyní posuzovaném případě je třeba provést test v nálezu dovozených tří kritérií, tj. 1) časového kritéria, 2) kritéria fóra, na němž byl výrok pronesen, a 3) kritéria obsahu výroku. Dovolatelka má za to, že první dvě kritéria byla naplněna i v nyní posuzované věci, třetí kritérium však naplněno nebylo. Ústavní soud ve výše citovaném nálezu uvedl: „Současně však nelze pominout, že televizní rozhovor je formát, který umožňuje pokrýt širokou škálu témat. Ani zde tak nelze a priori vyloučit sdělení, která prezident činí jako soukromá osoba (např. odpověď na dotaz, jakou knihu z žánru beletrie četl naposledy).“ Obsahově jsou předmětné výroky spojeny s tím, co v minulosti, před tím, než se stal prezidentem, Ing. Miloš Zeman jako soukromá osoba četl, co viděl a jak si uvedené skutečnosti ze své minulosti pamatuje či jak je vnímal. Předmětné výroky nemají s výkonem funkce prezidenta žádnou souvislost. Posuzovaný výrok tudíž vyznívá tak, že Miloš Zeman popisuje svou aktivitu v době dávno v minulosti, tj. před svým ustanovením do úřadu prezidenta, přičemž ani samotná tato aktivita nemá s výkonem funkce prezidenta nic společného. Souvislost s činností prezidenta republiky tak dána není.

31. Vedlejší účastník se ve svém vyjádření k dovolání žalované ztotožnil s argumenty žalované ohledně absence vymezení nesprávného úředního postupu. Dále se zabýval otázkou újmy a příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem a vzniklou újmou. Odvolací soud žalované uložil se za předmětný výrok prezidenta republiky žalobkyni omluvit, aniž by jakkoliv zkoumal intenzitu takového zásahu do osobnostních práv Ferdinanda Peroutky, popř. žalobkyně, resp. aniž by vzal odvolací soud jakkoliv v potaz míru, jakou pronesení daného výroku ve všech jeho časových, místních a dalších souvislostech (tzn. v celém jeho kontextu) zasáhlo do absolutního osobnostního práva Ferdinanda Peroutky, potažmo žalobkyně, a zda k tomuto vůbec došlo. Navržené nepřímé (ani jiné) důkazy k prokázání byť jen ve své době existujícího článku nebyly provedeny ani nalézacím, ani odvolacím soudem. Vedlejší účastník odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2015, sp. zn. 30 Cdo 965/2015, dle něž je nutné zkoumat míru (intenzitu) tvrzeného porušení základního práva na ochranu osobnosti, a to v kontextu se svobodou projevu a s právem na informace a se zřetelem na požadavek proporcionality uplatňování těchto práv. Zároveň je nutné, aby příslušný zásah bezprostředně souvisel s porušením chráněného základního práva, tzn., aby zde existoval tzv. kauzální nexus mezi nimi. K zásahu do práva na ochranu osobnosti sice zásadně může dojít i objektivně, tedy s vyloučením zavinění narušitele práva, nicméně každé zveřejnění nepravdivého (resp. nesprávného) údaje nutně nemusí automaticky znamenat neoprávněný zásah do osobnostních práv. K takovému zásahu dochází dle Nejvyššího soudu pouze tehdy, jestliže mezi zásahem a porušením osobnostní sféry existuje příčinná souvislost a jestliže tento zásah v konkrétním případě přesáhl určitou přípustnou intenzitu takovou měrou, kterou již v demokratické společnosti nelze tolerovat. Odvolací soud tedy pochybil, pokud si vystačil s pouhým

konstatováním spočívajícím v tom, že nebyla-li prokázána pravdivost proneseného výroku, bez dalšího tento jako nepravdivý zasahuje do osobnostní sféry žalobkyně, resp. jejího děda. Odvolací soud se měl zabývat intenzitou (mírou), jakou prezidentem republiky proneseným výrokiem zasáhl do osobnostní sféry Peroutkovy, a to v celém kontextu proneseného výroku (tzn. za konkrétní situace, za které k zásahu do osobnosti Ferdinanda Peroutky došlo), jakožto i se zohledněním dotčené fyzické osoby. Jedná se o uplatňování tzv. konkrétního a diferencovaného objektivního hodnocení, k němuž z hlediska ochrany osobnosti dospěl v rámci své judikatury Nejvyšší soud (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 701/2011), kdy o snížení důstojnosti postižené fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře lze hovořit pouze tehdy, když za konkrétní situace, za které k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě dovodit, že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti, pociťovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby. Pouze v případě, že by soud dovodil výše uvedené, tedy že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti, pociťovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby, a pouze za předpokladu, že by v konkrétním případě zásah přesáhl určitou přípustnou intenzitu takovou měrou, kterou již nelze v demokratické společnosti tolerovat, měl soud přistoupit k upřednostnění ochrany osobnosti na úkor svobody projevu. Samozřejmě jen za předpokladu, že náležitě zohlednil a ve svém rozhodnutí odůvodnil veškeré rozhodné okolnosti a specifika daného případu, zejm. postavení samotných aktérů (prezidenta republiky a poškozeného – novináře), jakožto veřejně činných osob, u nichž svoboda projevu a právo na informace sehrávají jistě daleko větší roli, nežli v případě „běžného“ občana, neboť vrcholní představitelé státu (mj. prezident republiky) a novináři mají rozpoutávat veřejné debaty a diskuze o společensky přínosných tématech, dále též příležitosti, při níž prezident rozhodný výrok pronesl, neboť tato v žádném ohledu nenasvědčuje tomu, že by účelem (cílem) projevu prezidenta bylo kohokoliv dehonestovat.

32. Dále vedlejší účastník odkazuje na náleží Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2051/14, přičemž ve smyslu tohoto nálezu je třeba vycházet z určitého reálného pojetí kategorie pravdivosti, kdy je kladen důraz na kontext proneseného výroku, i to, nakolik byl výrok založen na spolehlivých informacích, které jeho autor k dispozici měl nebo je mít mohl. Navržené nepřímé (ani jiné) důkazy k prokázání byť jen ve své době existujícího článku nebyly provedeny ani nalézacím ani odvolacím soudem. Z kontextu dané věci je zcela jednoznačné, že prezident republiky byl při přednesu slavnostního projevu na této mezinárodní akci přesvědčen o pravdivosti informací, které měl z minulosti k dispozici, stejně jako ministr kultury Pavel Dostál při rozhovoru s Milanem Šímou v pořadu České televize „Naostro“ dne 17. 3. 2002, kdy na tento titul výslovně odkazoval, a v žádném ohledu nedošlo k jakémukoli vědomému šíření nepravdy.

33. Vedlejší účastník zdůrazňuje, že šlo o projev týkající se věci veřejné, přičemž takový projev dle ustálené judikatury Ústavního soudu a ESLP zasluhuje nejvyšší dostupnou míru ochrany, která se nevztahuje pouze na informace nebo myšlenky příznivě přijímané, ale i na ty, které zraňují, šokují nebo znepokojují.

34. Z hlediska hodnocení intenzity zásahu do absolutního osobnostního práva pak nelze odhlédnout ani od doby, která uplynula mezi tím, kdy měl být daný článek vydán a kdy prezident výrok pronesl. Stejně tak nutno vzít v potaz, že žalobkyně jakožto vnučka Ferdinanda Peroutky jej osobně ani neznala, sama uvedla, že na něj nemá žádnou osobní

vzpomínku a ve své podstatě ho zná pouze z vyprávění a možná jeho tvorby. Jinými slovy, z hlediska posuzování míry (intenzity) zásahu do osobnostních práv z hlediska ochrany postmortální nelze abstrahovat od faktoru času, jenž nepochybně bude mít na tuto (postmortální ochranu) vliv nepřímé úměry.

35. Pokud by odvolací soud zvážil míru intenzity zásahu takovým výrokem do osobnostní sféry Ferdinanda Peroutky, nemohl by při zohlednění všech okolností případu (jak jsou shora uvedeny – zejm. postavení aktérů, příležitost pronesení výroku a faktor času) dospět k závěru jinému, než že rozhodný výrok nepředstavoval a nepředstavuje neoprávněný zásah do osobnostních práv Ferdinanda Peroutky, potažmo žalobkyně, neboť nebyl sto přesáhnout onu přípustnou mez takovou mírou, kterou již v demokratické společnosti nelze tolerovat, a zůstává tak na úrovni zákonné, v mezích ústavně garantované svobody projevu, zajišťující v demokratickém právním státě veřejnou diskuzi a otevřenou (necenzurovanou) debatu na společensky významná témata.

36. Dále vedlejší účastník namítá, že odvolací soud nedostatečně promítnul do svého rozhodnutí význam tzv. svépomoci, s níž počítá § 14 o. z. a již žalobkyně v hojně míře na podporu svých tvrzení a vyvrácení výroků prezidenta využila. Sám odvolací soud uvádí, že žalobkyně využila možnosti široce vstoupit do veřejné diskuze a prostřednictvím prakticky veškerých dostupných médií prezentovat své názory a rozsáhle předeštit Peroutkovu obhajobu. V souladu s judikaturou Ústavního soudu by soudy v takových případech měly být co nejvíce zdrženlivé a vyvarovat se vstupům do veřejných diskuzí a tím nepřipustného omezování svobody projevu.

37. Odvolací soud se od konstantní judikatury Ústavního soudu odchýlil, pokud žalobkyní požadované zadostiučinění formou omluvy shledal přiměřeným okolnostem věci, byť dospěl k závěru, že to byla sama žalobkyně, kdo využil institutu svépomoci tak, jak s ním počítá shora citované ustanovení občanského zákoníku, tedy vstoupila do takřka všech (mas)medií a náležitě se brala o vyvrácení všech (dle jejího mínění) tzv. smyšlenek a rozpoutání veřejné debaty na příslušné téma. Byla to tedy právě žalobkyně, kdo rozhodný výrok prezidenta o autorství článku hojně a trvale vyvracel, čímž si poskytla daleko účelnější a efektivnější ochranu, než by přinesly dovoláním žalované napadené výroky rozsudku (tzn. omluva). V posuzovaném případě nastala totiž (paradoxní) situace, kdy již šestým rokem je Ferdinand Peroutka stále připomínanou a glorifikovanou žurnalistickou osobností, a to zejména u mladé generace, což je u části společnosti s nižším literárním vzděláním kauzální důsledek přítomného řízení. Z hlediska materiálního pojetí deliktu – zásahu do ochrany osobnosti co do pojetí stupně škodlivosti takového soukromoprávního deliktu je tak možno uzavřít, že škodlivost deliktu je zde materiálně vymizelá a právní odpovědnost je v tomto jednání vymizelá, pokud vůbec vznikla.

III. Přípustnost dovolání

38. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovoláních rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

39. Dovolání byla podána včas, osobami k tomu oprávněnými, řádně zastoupenými podle § 241 odst. 1 o. s. ř., případně jednajícími osobou, která má právnické vzdělání, podle § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř.

III. a) Přípustnost dovolání žalované

40. Dovolací soud se nejprve zabýval přípustností dovolání žalované.

41. Ve vztahu k dovoláním předložené otázce „zda a za jakých podmínek je možné výroky prezidenta republiky považovat za nesprávný úřední postup, s ohledem na to, že jde o jednání prezidenta, které není upraveno žádnými procesními ani hmotněprávními normami“ dovolatelka nejprve přípustnost dovolání postavila na tom, že jde o otázku dosud neřešenou, avšak v podání ze dne 21. 9. 2020 vymezení přípustnosti dovolání změnila tak, že dle jejího názoru by Nejvyšší soud měl otázku posoudit jinak, měl by se tudíž odchýlit od své dosavadní judikatury řešící předloženou otázku. Dovolatelka žádá, aby se dovolací soud vypořádal s argumenty vyslovenými v odlišném stanovisku soudce Vladimíra Sládečka k usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 9/17, neboť dovolatelka dosavadní judikaturu Nejvyššího soudu považuje za rozpornou se závěry vyslovenými v tomto stanovisku, a tudíž za nerespektující ustálenou judikaturu Ústavního soudu.

42. Ze samotné povahy odlišného stanoviska však plyne, že závěry v něm uvedené nejsou součástí odůvodnění přijatého rozhodnutí. Nejsou v něm tudíž uváděny závěry, na nichž by se shodl věc rozhodující senát. Právě naopak účelem odlišného stanoviska je buďto uvést oponentní argumentaci, která by vedla k rozhodnutí opačnému, případně uvést takové argumenty, které sice přijatý závěr podporují, avšak na základě odlišných důvodů než těch, k nimž dospěla relevantní většina členů věc rozhodujícího senátu. Oponentní stanovisko již ze své povahy nepředstavuje ustálenou rozhodovací praxi Ústavního soudu. Z obsahu dovolatelkou odkazovaného usnesení plyne, že názor většiny rozhodujícího pléna nebyl souladný s tím, který vyjádřil soudce Vladimír Sládeček ve svém oponentním stanovisku, neboť Ústavní soud se povahou výroků prezidenta republiky v obsahu rozhodnutí nezabýval, naopak toto posouzení ponechal na stěžovateli, přičemž uvedl: „S ohledem na povahu tvrzeného zásahu prezidenta republiky je ovšem zcela zřejmé, že před podáním ústavní stížnosti mohl stěžovatel vyčerpat jiné procesní prostředky k ochraně svých práv, jimiž disponuje. Je přitom především na jeho vlastní úvaze, které z nich by použil a v tomto směru Ústavní soud není oprávněn jej jakkoliv ‚navádět‘.“ Dále v usnesení Ústavní soud uvedl: „Proto pouze připomíná, že považuje-li stěžovatel předmětné výroky prezidenta republiky za soukromé (tzn. neučiněné v přímé souvislosti s výkonem této ústavní funkce), pak bylo namístež využít prostředků ochrany pořadem práva podle občanského soudního řádu, jelikož stěžovatel má jako každý, jehož osobnost byla dotčena, právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek (§ 82 odst. 1 občanského zákoníku). Teprve po pravomocném rozhodnutí soudu, tedy když by stěžovatel marně vyčerpal všechny prostředky, které mu zákon k ochraně práva poskytuje, by eventuálně připadalo v úvahu podání ústavní stížnosti. Obdobné platí, považoval-li by stěžovatel předmětné výroky prezidenta republiky nikoliv za jeho názor vyslovovaný ‚soukromou osobou‘, nýbrž za nezákonný zásah správního orgánu. V tomto případě totiž bylo namístež před podáním ústavní stížnosti vyčerpat všechny procesní prostředky ochrany podle soudního řádu správního, které jsou v jeho dispozici (§ 82 a násl.).“ Z právě uvedeného tudíž plyne, že v daném usnesení se ústavní soud konkrétně nezabýval tím, jakou povahu mají ty které výroky prezidenta republiky, jelikož však stěžovatele odkázal na ochranu jak soukromoprávní cestou, tak cestou veřejnoprávní, zjevně dospěl k závěru, že výroky prezidenta mohou mít jak čistě soukromoprávní povahu, tak mohou být též výkonem veřejné moci. Právě uvedené neodpovídá závěru soudce Vladimíra Sládečka, jenž ve svém odlišném stanovisku dovodil, že veškeré výroky prezidenta republiky, které byly v dané věci namítány, měly čistě soukromoprávní povahu. Dovolací soud tak ve své předcházející judikatuře nepostupoval v rozporu s ustálenou judikaturou Ústavního soudu, neboť konkrétní kritéria pro posouzení

toho, zda výroky veřejného činitele lze považovat za výkon veřejné moci (za úřední postup), z dovolatelkou odkazovaného usnesení neplynou.

43. Závěr Nejvyššího soudu, že též výroky veřejného činitele, přestože toto jednání není žádným zákonem konkrétně upravováno, mohou představovat úřední postup, byl následně potvrzen Ústavním soudem v nálezu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3076/20. Ústavní soud uvedl: „Existují i oblasti poskytování informací státními orgány, jimž není věnována žádná zvláštní zákonná úprava (např. poskytování informací o činnosti prezidenta či vlády z vlastního podnětu těchto orgánů). I v těch případech, kdy se zákon nevěnuje určité oblasti informování veřejnosti o činnosti státních orgánů a orgánů územní samosprávy, platí, že rozhodnou-li se tyto orgány určitou informaci zveřejnit, nesmí tím porušit základní práva a svobody jednotlivců (musí tedy dbát na zachování práv mimo jiné v čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny). Nesprávný úřední postup ve smyslu čl. 36 odst. 3 Listiny tak může spočívat i v tom, že státní orgán při své činnosti zveřejněním určité informace poruší právo na zachování osobní cti (čl. 10 odst. 1 Listiny). V daném ohledu tak Nejvyšší soud správně nepřiznal relevanci námitky stěžovatelky, která tvrdila, že o nesprávný úřední postup nemohlo jít ze samotného důvodu, že pro vystoupení prezidenta republiky v televizním pořadu nejsou stanovena žádná konkrétní zákonná pravidla. Ústavní soud souhlasí s Nejvyšším soudem, že s výkonem funkce prezidenta republiky je spojena celá řada aktivit, jimiž je jeho funkce dotvářena např. na poli reprezentačním, protokolárním, ceremoniálním či v souladu s historicky zažitými náhledy na úlohu a postavení prezidenta republiky jako představitele státu. Do rámce činností, které dotváří výkon funkce prezidenta republiky, pak spadají i projevy prezidenta republiky určené veřejnosti. Jak poznamenal Ústavní soud České a Slovenské federativní republiky v usnesení ze dne 8. 7. 1992 sp. zn. II ÚS 312/92, činnost prezidenta se ubírá dvěma směry: jednak je to výkon jeho funkce, jednak jeho politická a veřejná činnost. Obě tyto oblasti se mohou podle konkrétních okolností případů překrývat, přičemž veřejná a politická činnost může tvořit součást výkonu jeho funkce. Ústavní soud se v obecné rovině ztotožňuje se závěrem, že i veřejný projev prezidenta republiky přenášený televizí může spadat pod pojem úřední postup prezidenta ve smyslu čl. 36 odst. 3 Listiny.“

44. Jelikož dovolatelkou předložená otázka, která již byla v dovolatelkou odkazované judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena, byla následně potvrzena též právě citovaným náleznem Ústavního soudu, neshledává dovolací soud důvod se od již přijatého řešení odchýlit, tudíž daná otázka přípustnost dovolání nezakládá.

45. Uvedená otázka nezakládá přípustnost dovolání ani z hlediska odklonu od dovolatelkou namítané ustálené judikatury definující pojem nesprávného úředního postupu jakožto činnosti spojené s výkonem pravomocí státního orgánu, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu nebo k porušení pořádku určeného povahou a funkcí postupu. Nelze odhlédnout od toho, že zákon žádnou konkrétní definici nesprávného úředního postupu nedává, tudíž definice dovozené právní doktrínou a judikaturou nemohou být všeobjímající. Dovolatelkou nabízený výklad vycházející z toho, že pokud není daný postup konkrétně zákonem upraven, pak nemůže být postupem nesprávným, by vedl k tomu, že v případě činností státu, které vycházejí pouze z ústavních principů a zvyklostí, což je typické právě pro ústavní činitele, může stát libovolně zasahovat do práv jiných subjektů práva, aniž by za takovýto zásah nesl odpovědnost. Takovýto výklad však odporuje čl. 36 odst. 3 Listiny a čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR. Je obecnou zvyklostí, že řečník, jenž má veřejně přednést projev, si daný projev pečlivě připraví včetně ověření pravdivosti informací, které hodlá poskytnout, a relevance zdrojů, jimiž je pravdivost daných informací podložena. Takový postup se dá očekávat též od prezidenta republiky, jenž má veřejně přednést projev. Nečiní-li tak, nevykonává svou

funkci pečlivě, tudíž z hlediska výkonu veřejné moci jde o nesprávný úřední postup. Ani v řešení této otázky tudíž dovolací soud neshledává důvod k tomu, aby se odchýlil od řešení přijatého již v předcházejícím rozhodnutí v této věci, tudíž ani tato otázka přípustnost dovolání nezakládá.

46. Ústavní soud ve výše citovaném nálezu dále uvedl: „Nutno zdůraznit, že aby šlo o veřejné projevy prezidenta republiky, jimiž je dotvářen výkon jeho funkce, musí být u nich, případně jejich částí, jsou-li oddělitelné, dána potřebná souvislost s výkonem jeho funkce. Půjde-li o projev, který vybočuje z rámce výkonu funkce prezidenta republiky (tj. půjde-li o projev mimo výkon funkce prezidenta ve smyslu čl. 54 odst. 3 Ústavy a mimo úřední postup prezidenta ve smyslu čl. 36 odst. 3 Listiny), pak z pohledu ústavního práva není nic, co by bránilo tomu, aby za případnou újmu jím způsobenou odpovídal prezident jako soukromá osoba podle obecných předpisů soukromého práva.“ Dále Ústavní soud osvětlil podmínky, jež mají být hodnoceny při posouzení toho, zda konkrétní výrok představuje výkon funkce prezidenta či jeho úřední postup. Je třeba vyjít ze tří kritérií: 1) časového kritéria, 2) kritéria fóra, na němž byl výrok pronesen, a 3) kritéria obsahu výroku.

47. K právě uvedeným kritériím se Nejvyšší soud vyjádřil již v předcházejícím rozhodnutí v této věci (byť bylo přijato ještě před přijetím citovaného nálezu). V bodě 125 uvedl: „V daném případě není možno pominout, že žalované jednání prezidenta republiky nelze hodnotit jako exces, o který by šlo v případě protiprávního jednání, jež nesouvisí s výkonem jeho funkce, neboť po formální i obsahové stránce nepostrádalo místní, časový a především věcný (vnitřní účelový) vztah k jeho činnosti podmíněné ústavním pořádkem.“

48. Dovolatelka souhlasí s tím, že v nyní posuzovaném případě bylo naplněno jak kritérium časové, tak kritérium fóra. Dle jejího názoru není naplněno kritérium obsahu výroku. Dovolatelka odkazuje na příklad uvedený ve výše citovaném nálezu Ústavního soudu, dle něž soukromoprávní charakter bude mít například odpověď na dotaz, jakou knihu z žánru beletrie prezident republiky četl naposledy.

49. Nyní posuzovaná věc je však od uváděného příkladu odlišná v tom, že prezident republiky neodpovídal spontánně na dotaz, jakou knihu četl, nýbrž odkazy na tvrzený článek Ferdinanda Peroutky a tvrzený výrok byly součástí obsahu jeho projevu, který jakožto prezident republiky měl při příležitosti, na níž byl také právě z titulu své funkce ústavního činitele pozván, pronést. Stalo se tak na konferenci, na níž byl Miloš Zeman pozván právě jako prezident České republiky (a na které byli přítomni i zahraniční hosté, reprezentativní političtí činitelé – např. mj. předseda Evropského parlamentu, prezident Evropského židovského kongresu aj.), tudíž reprezentoval (čl. 63 odst. 1 písm. a/ Ústavy ČR) Českou republiku a nešlo tak o ani o rozhovor na různá témata k událostem nedávných dnů, jako tomu bylo např. v televizním pořadu „Týden s prezidentem“. Obsahově se tyto výroky týkaly problematiky holocaustu, k níž se měl prezident republiky z pozice svého úřadu hlavy státu vyjádřit. Nešlo tu pak zjevně jen o vzpomínání na neblahou minulost, ale též o úvahy o hledání cest, aby se holocaust neopakoval. Ostatně prezident republiky se v projevu vyjadřoval i k zahraničně politickým tématům, výslovně k problematice mezinárodního terorismu. Jeho Projev měl nepochybně politické a státnické ambice a sledoval naplnění úlohy prezidenta republiky. Z takového postavení se pustil do příkladného morálního soudu ve vztahu k dosud ikonické novinářské autoritě, použil však skutkový argument, o němž nebylo v řízení prokázáno, že by mohl být pravdivý. Pokud tím způsobil soukromoprávní újmu právnímu nástupci dotčené osoby, a nedokázal-li ji prostým uznáním stavu sám napravit, musí za ni nést v poměrech právního státu - jako každý jiný občan - soukromoprávní odpovědnost.

50. Přípustnost dovolání nezakládají ani námitky dovolateleky směřující k tomu, že pokud odvolací soud aplikoval ustanovení občanského zákoníku vztahující se k ochraně osobnostních práv, odchýlil se tím od ustálené judikatury Nejvyššího soudu, dle níž v případě, kdy tvrzeným nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem mělo dojít k zásahu do osobnostních práv, nelze nárok na odčinění vzniklé újmy odvíjet od obecné úpravy odpovědnosti za škodu ani od úpravy vztahující se k ochraně osobnostních práv. Dovolatelkou citovaná judikatura totiž směřuje jednak k tomu, že daného nároku se nelze domáhat duplicitně (tedy jednak z titulu nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu, jednak z titulu zásahu do osobnostních práv), jednak k tomu, že v případě odpovědnosti za škodu způsobenou výkonem veřejné moci jde o zvláštní úpravu, a tudíž podmínky stanovené pro založení odpovědnosti nelze obcházet tím, že by byla aplikována úprava obecná. Daná judikatura však nevylučuje aplikaci obecné úpravy absolutně. Ústavní soud v dovolatelkou namítaném nálezu ze dne 14. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1191/08, právě naopak uvádí: „Fakt, že nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem bylo zasazeno do osobnostních práv jedince, je nutno považovat za kritérium potřebné pro stanovení výše přiměřené náhrady za vzniklou imateriální újmu (věta druhá ust. § 31a odst. 2 zák. č. 82/1998 Sb.).“

51. Z dovoláním napadeného rozsudku odvolacího soudu neplyne, že by základ odpovědnosti odvolací soud spatřoval pouze v zásahu do osobnostních práv. Odvolací soud v souladu s argumentací Nejvyššího soudu předestřené v předcházejícím rozsudku v této věci základ odpovědnosti spatřoval v nesprávném úředním postupu, přičemž následně z hlediska posouzení vzniku újmy a posouzení přiměřeného zadostiučinění již aplikoval úpravu vztahující se k ochraně osobnosti a na ní navazující ustálenou judikaturu. Postup odvolacího soudu tudíž odpovídá závěrům dovolatelkou namítané ustálené judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu.

52. Přípustnost dovolání nezakládá ani dovolatelkou namítaný odklon od závěrů uvedených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 30 Cdo 675/2011. Pokud žalovaná namítá, že v případě žalobkyně jde o újmu zprostředkovanou a nikoliv přímou, pomíjí, že žalobkyně se v řízení nedomáhá odčinění újmy, která by tvrzeným nesprávným úředním postupem vznikla přímo jí, nýbrž se domáhá odčinění újmy, která vznikla jejímu předku. Zákon č. 82/1998 Sb. nijak zvláště neupravuje zánik práva na odčinění újmy v případě smrti poškozeného ani možnost případné postmortální ochrany. V souladu s § 26 OdpŠk je tudíž nutné aplikovat § 2009 odst. 2 ve spojení s § 1475 odst. 2 o. z., vůči nimž je § 82 odst. 2 o. z. speciální úpravou.

53. Na nyní posuzovanou věc se nevztahuje ani dovolatelkou namítaný náleží Ústavního soudu ze dne 29. 9. 1999, sp. zn. II. ÚS 9/97, v němž se Ústavní soud zabýval případným nesprávným úředním postupem spočívajícím v zaujetí názoru či výkladu mezinárodní dohody uzavřené mezi vládou ČSSR a vládou Kanady o vypořádání finančních otázek ze dne 18. 4. 1973. Šlo tedy o výklad práva. V nyní posuzované věci však prezident republiky nevykládal právo, nýbrž uváděl tvrzení o objektivní realitě (tvrzení faktu), jež nelze považovat za názor, jak činí dovolatelka, a dále uváděl své hodnocení této reality (hodnotový soud), což již má povahu názoru, avšak nikoliv názoru ohledně výkladu práva.

54. Dovolací soud z výše uvedených důvodů dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako nepřipustné odmítl, přičemž se nezabýval argumenty předkládanými vedlejším účastníkem ve vyjádření k dovolání žalované, neboť požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je podle § 241a odst. 2 o. s. ř. obligatorní

náležitostí dovolání. Tudíž není-li přípustnost dovolání založena podáním dovolatelky, není vyjádření vedlejšího účastníka samo o sobě způsobilé přípustnost dovolání založit.

III. b) Přípustnost dovolání žalobkyně

55. Dovolací soud se dále zabýval přípustností dovolání žalobkyně.

56. Dovolací soud se předně ztotožňuje s námitkami žalované a vedlejšího účastníka řízení ve vztahu k obsahovým náležitostem dovolání žalobkyně vyžadovaným ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř., a to ve vztahu k řádnému vymezení toho, v čem dovolatelka spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Žalobkyně v dovolání ve vztahu k jeho přípustnosti pouze uvedla, že přípustnost dovolání odvozuje z toho, že se odvolací soud při řešení otázky, na které napadené výroky závisí, odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dále se již přípustností dovolání nezabývala.

57. Nejvyšší soud přitom ve svých rozhodnutích opakovaně uvedl, že k projednání dovolání je nezbytné, aby z něj bylo zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého dříve přijatého) řešení se dovolací soud má odchýlit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1559/2013, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13).

58. Dovolatelka však následně v obsahu svého dovolání odkazuje, na konkrétní rozhodnutí, přičemž z těchto odkazů dovolací soud dovodil, že dovolatelka namítaný odklon od ustálené judikatury spatřuje v tom, že:

- a. ve vztahu k závěru ohledně výroku „Nemůžeme-li zpívat s anděly, musíme výtí s vlky.“ se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury vztahující se k hodnocení důkazů;
- b. ve vztahu k hodnotícím soudům o fascinaci zrůdnou nacistickou ideologií a přirovnání k postavě dr. Jekylla a Mr. Hydea se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury vztahující se k hodnocení odborných otázek na základě znaleckých posouzení;
- c. ve vztahu k přirovnání k postavě dr. Jekylla a Mr. Hydea se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury určující meze oprávněné kritiky.

59. Ve vztahu k druhé z výše uvedených otázek Nejvyšší soud ve své judikatuře ohledně hodnotícího soudu uvádí, že hodnotící soud vyjadřuje subjektivní názor svého autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj tak, že jej hodnotí z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to na základě vlastních (subjektivních) kritérií. Hodnotící soud proto nelze jakkoli dokazovat, je však nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informaci, zda forma jeho prezentace je přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tzn. zda primárním cílem není hanobení a zneuctění dané osoby (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 30 Cdo 608/2007, obdobně srov. též nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97).

60. V nález ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05, Ústavní soud uvedl: „Pokud jde o hodnotící soudy i přehánění a nadsázka, byť by byly i tvrdé, nečiní samy o sobě projev nedovoleným. Ani nepřipadnost názoru kritika z hlediska logiky a podjatost kritika nedovolují

samy o sobě učinit závěr, že kritik vybočil z projevu, který lze označit za fair. Pouze v případě, že jde o kritiku věcí či jednání osob vystupujících ve věcech veřejných, která zcela postrádá věcný základ a pro kterou nelze nalézt žádné zdůvodnění (paušální kritika), je třeba považovat takovou kritiku za vybočující z fair projevu. Při tom je třeba vždy hodnotit celý projev uskutečňující se ve formě určitého literárního či publicistického či jiného útvaru, nikdy nelze posuzovat toliko jednotlivý vytržený výrok anebo větu.“

61. Předně je třeba uvést, že předmětem tohoto řízení není posouzení toho, jaký byl skutečný charakter Ferdinanda Peroutky. Takovéto posouzení, jak správně uvedl odvolací soud, nepřísluší justici, nýbrž historikům. Předmětem posouzení soudů nižších stupňů bylo, zda z hlediska střetu práva na svobodu projevu a práva na ochranu osobnosti prezident republiky mohl zaujmout a vyjádřit svůj názor na osobnost Ferdinanda Peroutky, kterýžto názor může být též názorem nepřipadným, jak plyne z výše uvedeného závěru Ústavního soudu, nevybočuje-li z mezí oprávněné kritiky.

62. Odvolací soud se tak v souladu s výše citovanou judikaturou, zabýval otázkou, zda vyslovené hodnotové soudy zcela nepostrádají věcný základ (zakládají se na pravdivých informacích). Odvolací soud tak nikterak nepochybil, pokud se v souvislosti s tímto posouzením zabýval dílem Ferdinanda Peroutky. Úkolem odvolacího soudu nebylo posoudit, jak na dané dílo nahlíží historie (historici), ale zda dané dílo pro z hlediska historie laika (jímž je i prezident republiky), zcela nepostrádá věcný základ pro takový hodnotový soud, jenž daný kritik (laik) vyslovil. V tomto ohledu nejde o otázku skutkových zjištění, tudíž ani o otázku odborného posouzení, nýbrž jde o otázku právní, k níž může učinit závěr toliko soud, nikoliv soudní znalec. Ani druhá výše vymezená otázka tudíž přípustnost dovolání nezakládá.

63. Ve vztahu ke třetí otázce dovolatelka pouze cituje závěr ustálené judikatury ohledně mezí oprávněné kritiky a uvádí, že její předeek byl přirovnán k vraždícímu monstru ukájejícímu své nejnižší pudy (Mr. Hyde). Odvolací soud daný výrok považoval za přísný, avšak nevybočující z mezí oprávněné kritiky, přičemž těmito mezemi se důsledně zabýval v bodě 37 svého rozhodnutí. Dovolatelka nikterak neuvádí, v jakém ohledu se při tomto posouzení měl odvolací soud od citované ustálené judikatury odchýlit. Nepředkládá tak dovolacímu soudu žádnou otázku, která by měla být předmětem dovolacího přezkumu.

64. Pokud jde o první z výše uvedených námitek, dovolatelkou namítaná judikatura se na nyní posuzovanou věc nevztahuje. Z obsahu dovoláním napadeného rozhodnutí nikterak neplyne, že by dovolací soud z provedených důkazů dovedl, že by Ferdinand Peroutka daný výrok napsal. Právě naopak v bodě 34 odvolací soud výslovně uvedl, že „[ž]alovaná sice neprokázala, že Ferdinand Peroutka přesně tento výrok napsal (...)“.

65. Dovolací soud však z obsahu námitek dovolatelky shodně jako v předcházejícím rozhodnutí ve věci dovedl, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena – konkrétně zda v řízení, jehož předmětem je otázka dotčení osobnosti člověka dehonestujícím skutkovým tvrzením o skutečnosti, která (však) v řízení nebyla *expressis verbis* prokázána, lze odepřít poskytnutí satisfakce z důvodu zjištění, že jednání postižené osoby bylo analogické takto neprokázanému tvrzení. V předcházejícím rozhodnutí ve věci dovolací soud tuto otázku nevyřešil, neboť mu v tom bránila vada řízení, pro niž rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil.

IV. Důvodnost dovolání

66. Dovolání není důvodné.

67. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

68. Dovolací soud ve vztahu k právu na ochranu osobnosti ve své judikatuře vychází z toho, že je nezbytné zkoumat míru (intenzitu) tvrzeného porušení základního práva na ochranu osobnosti (osobní cti a dobré pověsti), a to v kontextu se svobodou projevu a s právem na informace a se zřetelem na požadavek proporcionality uplatňování těchto práv (a jejich ochrany). Zároveň je nutné, aby příslušný zásah bezprostředně souvisel s porušením chráněného základního práva, tj. aby zde existovala příčinná souvislost mezi nimi. Takto je nutno interpretovat i právní názor (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 1995, Cdo 24/95), podle něhož „samo uveřejnění nepravdivého údaje, dotýkajícího se osobnosti fyzické osoby, zakládá zpravidla neoprávněný zásah do práva na ochranu její osobnosti.“ To v kontextu těchto úvah znamená, že k zásahu do práva na ochranu osobnosti sice zásadně může dojít i objektivně, tedy s vyloučením zavinění narušitele práva, nicméně každé zveřejnění nepravdivého údaje nemusí automaticky znamenat neoprávněný zásah do osobnostních práv. K tomu dochází pouze tehdy, jestliže mezi zásahem a porušením osobnostní sféry existuje příčinná souvislost a jestliže tento zásah v konkrétním případě přesáhl určitou přípustnou intenzitu takovou mírou, kterou již v demokratické společnosti nelze tolerovat (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4642/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 30 Cdo 955/2006, nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99).

69. S dovolatekou se lze ztotožnit v tom, že z hlediska jazykového, je-li někdo citován (je-li někomu přisuzován konkrétní výrok), je z hlediska posouzení pravdivosti tohoto tvrzení podstatné, zda ten, komu je daný výrok přisuzován, skutečně vyslovil či napsal právě tento výrok, nikoliv výrok jiný, byť obsahově obdobný, neboť právě v tom spočívá podstata citace. Nesprávnost citace (ať už chyba v osobě autora, nebo nepřesnost citace) shodně jako uvedení nepravdivého údaje však ještě nutně nemusí vést k zásahu do osobnostního práva. I v tomto případě je třeba posoudit, zda existuje mezi zásahem a porušením osobnostní sféry příčinná souvislost a zda tento zásah v konkrétním případě přesáhl určitou přípustnou intenzitu takovou mírou, kterou již v demokratické společnosti tolerovat nelze. V tomto ohledu se dovolací soud ztotožňuje s právním názorem odvolacího soudu, že pouhá nepřesnost citace, či záměna autora výroku, nedosahuje takové intenzity, aby z hlediska právního vedla k zásahu do osobnostního práva, pokud autor, jemuž je tvrzený výrok přisuzován, uvedl výrok obsahově obdobný (či výroky obsahově obdobné).

70. Odvolací soud tak postupoval správně a v souladu s výše citovanou judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, pokud se v řízení zabýval tím, zda se v díle Ferdinanda Peroutky vyskytoval výrok obsahově obdobný tomu, jenž mu přisoudil prezident republiky, neboť pouze na základě toho, že v řízení nebylo prokázáno, že by Ferdinand Peroutka daný výrok napsal, ještě nebylo možné uzavřít, že tímto tvrzením došlo k zásahu do jeho osobnostního práva.

71. Dovolací soud z výše uvedených důvodů dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. jako nedůvodné zamítl.

72. O náhradě nákladů dovolacího řízení dovolací soud rozhodl podle § 243b, § 151 odst. 1 části věty před středníkem a § 142 odst. 2 o. s. ř. Jelikož dovolání podaly obě účastnice řízení a vedlejší účastník podal vyjádření podporující dovolání žalované, přičemž dovolání žalované

bylo odmítnuto a dovolání žalobkyně zamítnuto, byl úspěch účastníků v dovolacím řízení stejný, a tudíž žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 6. 10. 2021

L. S.

JUDr. František Ištváněk v. r.
předseda senátu